

Rigdomme og møder mellem mennesker

Ældstetrinnet

Rigdomme og møder mellem mennesker er én af i alt seks bøger, der ledsager isskosserne på Isfjordscentrets udstilling.

Fag

Tværfagligt – naturfagene og historie

Læringsmål

- Eleverne opnår viden om de forskellige kulturmøder, der har fundet sted i Grønlands historie.
- Eleverne opnår særlig viden om hvad klimaforskning er, og hvilken betydning den har.
- Eleverne opnår viden om koloniseringen og indførelsen af hjemmestyret i Grønland.

Organisering

Vi anbefaler, at eleverne arbejder i mindre grupper, parvis eller enkeltvis. Afhængigt af, hvad der passer bedst til den enkelte elev, og hvilke kompetencer der skal udvikles. Vær opmærksom på, at det ikke nødvendigvis er ens bedste ven, man arbejder bedst sammen med. Samarbejde mellem eleverne handler om netop samarbejde og ikke kun samvær.

Om materialet

Det digitale materiale er i Keynote-format. Er eleverne ikke fortrolige med dette format, kan materialet downloades i PowerPoint-format.

Forløbet omfatter tre trin:

- Introduktion til bogen *Rigdomme og møder mellem mennesker*
- Arbejdet med de enkelte kapitler
- Efterarbejdet med diskussion af forløbet og eventuelt videre behandling af selvvalgte temaer.

Side til side vejledning

Bogen

Lad eleverne gå på opdagelse i *Rigdomme og møder mellem mennesker*. Den er udgangspunkt for de opgaver eleverne skal arbejde med, og den bog der henvises til i materialet. Den indeholder en introduktionstekst og 5 kapitler. Hvert kapitel er inddelt i to eller tre afsnit.

Til hvert afsnit i bogen stilles nogle opgaver eleverne skal løse. Først er der en tekst de skal læse, og herefter nogle spørgsmål de skal arbejde med. Sidehenvisningerne til bogen og supplerende links kan hjælpe eleverne med at finde svar. Giv gerne plads til, at eleverne selv finder på flere spørgsmål.

Hvilken metode de anvender til deres svar på opgaverne, er afhængigt af hvad de er fortrolige med, eller om de måske skal lære en ny metode. Man kan vælge: tekst, lyd, billede og/eller tegning. Er der behov for yderligere plads til svarene, kan der tilføjes flere slides.

Hvalrosjagt og narhvalsfangst

Dette kapitel i materialet indeholder to afsnit. [Her](#) kan du finde supplerende information om de forskellige indvandring i Grønland.

Nordboernes rejser til Diskobugten

Vi befinder os i år 982. Lad eleverne diskutere med sidemakkeren hvad de ved om den periode i historien.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Søg på internettet og find ud af hvad historien om Gunhildkorset er.
- Hvor mange af Erik den Rødes skibe klarede det gennem de iskolde og farefulde vande?
- Hvad blev elfenben fra hvalros og narhval brugt til?

Gennemgå eller genopfrisk perioden omkring år 982, og tal om hvem Erik den Røde var.

Tal desuden om eleverne kender til andre dyr, hvis tænder man bruger til smykker eller andet.

Mødet mellem nordboerne og inuit

Inuit indvandrer til Grønland omkring år 1200. Lad eleverne søge på nettet og finde ud af hvor mange indvandring, der har været i Grønland gennem tiden.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvorfor rejste inuit langs vestkysten?
- Hvad kan du se i isskossen på side 9?
- Hvad efterlod nordboerne sig, da de forlod Grønland?

Gennemgå eller genopfrisk hvor forskellige råmaterialer kommer fra, og hvem der udvinder dem, f.eks. jern som der nævnes i teksten.

Trommedans

Kapitlet indeholder tre afsnit; [her](#) kan du finde information om trommedans, som er optaget på UNESCOs verdensarvsliste, og [her](#) kan du finde supplerende information om dyrene i Grønland.

Trommedans

Eleverne ser et billede af trommedans. Lad dem diskutere hvad der sker på billedet. Når de har talt om det, skal de læse billedteksten på side 16 i bogen.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad blev trommedans brugt til?
- Hvad er en stridsdans?
- Er der andre kulturer hvor trommen er et vigtigt element?

Gennemgå eller genopfrisk begrebet *ritual*.

Fangstdyrene viser vejen

Eleverne ser et kort der viser sermermiutfolkets ruter i jagten på fangstdyr. Lad eleverne diskutere hvilke dyr inuit fangede dengang.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad viser kortet? Det kan også findes på side 19 i bogen.
- Hvilke dyr fangede inuit om sommeren?
- Hvad skete der, når bopladser eller familier mødte hinanden?

Gennemgå eller genopfrisk hvad begrebet *fangstdyr* betyder og om fangstdyrene var de samme dengang, som de er i dag.

Fiskeliner for fedtsten

Eleverne ser et billede af hvalbarder. Lad dem tale om hvilke arter af bardehvaler de kender, og hvad en bardehval er.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- I hvilken del af Grønland havde man hvalbarder, der blev lavet om til fiskeliner?
- I hvilken del af Grønland havde de fedtsten, der kunne bruges til lamper?
- Hvor mange hvalbarder byttede man typisk for en fedtsten?

Gennemgå eller genopfrisk begrebet *art*. Tal desuden om hvilke tandhvaler der findes, så I får gennemgået både bardehvaler og tandhvaler.

De europæiske hvalfangere

Kapitlet indeholder tre afsnit.

Hvalfangsten – en økonomisk attraktion

På billedet kan eleverne se en kaskelothval blive flænset. Lad dem tale om hvad de ellers ser på dette billede og de to andre billeder på side 25 i bogen.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad skulle de europæiske hvalfangere bruge hvalerne til?
- Hvad skete der med hvalbestanden?
- Hvad blev der handlet og byttet med mellem de europæiske hvalfangere og inuit?

Tal om hvilke dyr eleverne kender, hvor man udnytter hele dyret og ikke kun en del af det.

Udsmykning og mode

Eleverne kan læse om 1600-tallets barokmode i Europa. Lad dem tale sammen om, hvad de ellers ved om denne periode i historien.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad brugte man hvalbarder til?
- Hvad kan man se på billedet på side 26?
- Hvordan har både inuit og de europæiske hvalfangere fået noget ud af deres fælles kulturmøde?

Tal om hvordan moden har ændret sig gennem historien.

Musik er et verdenssprog

Eleverne ser et billede af dans ved dansestenen, Illumiut i ca. 1935. Lad dem tale sammen om hvad der sker på billedet. Hvorfor mon de er samlet ved dansestenen? Hvilken musik mon danser de til? Hvad mon de taler om? Hvad mon børnene tænker?

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvilke instrumenter bragte europæerne med til Grønland?
- Hvilken dans har den europæiske polka inspireret til?
- Hvordan har fest og dans været til gavn for udvekslingen?

Tal om hvordan man bruger musik i forskellige kulturer, og om hvordan og hvornår eleverne bruger musik.

Den dansk-norske stat og formaliseret handel

Kapitlet indeholder tre afsnit. [Her](#) er info om indførelsen af hjemmestyret.

Handelsstedet Jakobshavn

Eleverne skal læse om, at Ilulissat officielt har heddet Jakobshavn fra oprettelse af handelsstederne i 1720'erne indtil indførelsen af hjemmestyret i 1979. Lad eleverne tale sammen om hvad de kan se på kortet i bogen på side 33. Det er et kort over Ilulissat i 1919, der viser hvilke huse, der var i byen dengang.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvem har lagt navn til Jakobshavn?
- Hvornår fik Ilulissat officielt sit oprindelige navn tilbage?
- Billedet her er fra Ilulissat, men hvornår er det fra?

Tal om hvad eleverne ved om indførelsen af hjemmestyret i Grønland.

Storfangerne

Eleverne ser et billede af storfanger Johan Gundel fra Ilulissat. Lad dem tale sammen om hvad der mon foregår på billedet. Hvordan er stemningen, hvorfor er billedet taget, og hvem er med på billedet?

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad er en storfanger?
- Hvorfor var kolonimagten afhængige af de dygtige fangere?
- Hvad skete der i 1920'erne?

Tal om hvad en kolonimagt er, og hvilke andre eksempler på kolonimagter der findes.

Handelsstederne ændrer livsformen

På billedet ser eleverne en kolonibutik. Lad dem tale om hvad de kan se i butikken. De kan evt. sammenligne med billedet af en kolonibutik fra Nuuk i bogen på side 38.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvilke varer fik storjægerne fra kolonibutikkerne?
- På hvilken måde ændrede inuits livsform sig?
- Hvad skete der i løbet af 1800-tallet?

Tal om inuits livsform før og efter koloniseringen.

Forskere fra hele verden

Kapitlet indeholder to afsnit. Læs mere om klimaforskning i Grønland [her](#).

Den tidlige forskning i isen

Lad eleverne tale om hvad klimaforskning er, og hvorfor det er vigtigt at forske i klimaet.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvem var Hinrich Rink?
- I 1830'erne blev der gjort en stor opfindelse – hvad var det og hvad blev den brugt til?
- Hvad kan iskerneforskning hjælpe med?

Gennemgå eller genopfrisk begreberne klima, klimaforandringer og gletsjer.

Tidligere kulturer vækkes til live

Eleverne ser et billede af køkkenmøddingen ved Sermermiut. Lad dem tale om hvad man kan se på billedet, og hvad man finder i en køkkenmødding.

Når de har læst teksten, skal de arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad betyder det at jorden er permafrossen?
- Hvad er Sermermiut og Qajaa?
- Hvad fandt man ved Sermermiut og Qajaa?

Gennemgå eller genopfrisk begreberne *DNA* og *arvemasse*. Tal desuden om hvad en arkæolog beskæftiger sig med.

Efterarbejdet

Lav en opsamling i klassen, hvor eleverne kommer med bud på hvad der undrede dem, og hvilket tema de fandt mest interessant.

Lad dem selv vælge et tema, de vil fordybe sig i. Bed dem om at begrunde hvorfor, og hvad de vil undersøge nærmere.

Lav en opsamling på tavlen/skærmen af elevernes valg af tema. Lad dem herefter arbejde gruppevis eller parvis med det valgte emne. Enkelte elever kan have behov for at arbejde alene.

Det kan anbefales, at eleverne laver deres besvarelse som bog eller tegneserie. Egnede digitale formater er Book Creator og Pixton.

Kolofon

Undervisningsmaterialet til bogen *Rigdomme og møder mellem mennesker* er udviklet til Isfjordscenteret i Ilulissat af Lotte Brinkmann og Daniella Maria Manuel, Anholt Læringsværksted.

Billedkreditering

Lennart Larsen, Danmarkimi katersugaasivissuaq, Nationalmuseet / National museum of Denmark / Nationalmuseet: 11,13
Suliarinnittua ilisimaneqanngilaq, Hans Egede aamma Didrik Arup Seip.
Det gamle Grønlands nye Perustration eller Naturel-Historie. /
Unknown artist, Egede, Hans, and Didrik Arup Seip.
The New Perustration or Natural History of Old Greenland. /
Danish Arctic Institute / Lisbeth Bartholdy: 25
Danish Arctic Institute/Erik L. Balslev Smidt: 27
Danish Arctic Institute/William Thalbitzer: 29
Danish Arctic Institute/Michael Christian Maigaard: 34-35
Danish Arctic Institute/unknown photographer: 37, 46
Danish Arctic Institute/Ulf Gad: 38
Danish Arctic Institute/Erik Holtved: 49
London Stereoscopic Company: 26
Unknown artist, Fisker, Jørgen, Ilulissat/Jakobshavn, 1984: 32

Materialets tekster, opgaver og billeder må deles, gengives og bearbejdes, når blot man krediterer ophavet: *'Rigdomme og møder mellem mennesker ved Isfjordscenteret, Ilulissat'*.